

35. Széll Jenő bukaresti követ jelentése Rajk László külügyminiszternek az MNSZ utolsó, kolozsvári kongresszusáról. (Részlet.) Bukarest, 1948. december 18.

Szigorúan bizalmas!

132/pol.- 1948.

Ez év december 10-én és 11-én zajlott le Kolozsvárott a Romániai Magyar Népi Szövetség IV. kongresszusa. Ha az MNSZ helyzetét vizsgáljuk az elmúlt évben, kétségtelenül meg lehet állapítani, hogy annak súlya és befolyása, valamint népszerűsége az erdélyi magyarság tömegeiben csökkent. Jóllehet a helyi szervezetek száma szaporodott, a dolgozó magyarság széles tömegei bizonyos tartózkodással szemlélik az MNSZ munkáját és az egész szervezet korántsem érzi olyan mértékben magukénak, mint a felszabadulás utáni első két esztendőben. Az MNSZ bizonyos mértékben elszakadt tömegeitől, ennek oka a legutóbbi temesvári kongresszuson végbement személyi változásokban, a Szövetségnek a tömegmunkát illető helytelen felfogásában, továbbá abban kereshető, hogy a vezetőség kétségtelenül nehéz helyzetében, sok esetben túlzott lojalitással maga igyekezett leállítani jogos magyar követeléseket.

Már a múlt évi temesvári kongresszus élesen megszabta az MNSZ követendő politikai irányvonalát: a szervezetnek az osztályharc alapján állva ki kell vetnie magából a kizsákmányoló elemeket, és a dolgozó magyarság harcos szervévé kell válnia. Ez az alapelv nyilvánvalóan helyes. A kolozsvári kongresszust megelőzően mindenütt újjáválasztották a helyi vezetőségeket és mindenütt dolgozó kisembereket állítottak az élre. Értesüléseim szerint a kizsákmányoló elemek eltávolításában és új, munkáselemek kiemelésében nagyon sokszor túllóttek a célon, aminek következtében falusi és megyei szervezetek vezető pozícióiba sok igen gyenge elem került, ami még hozzájárult az MNSZ befolyásának gyengüléséhez.

A kongresszus megnyitása arra az időre esett, amikor a „Tartós békéért és népi demokráciáért” vezércikke a nemzeti kérdéstről már szélesebb körökben közismertté vált. Ennek következtében a kongresszus lefolyásában több alkalommal meg lehetett figyelni az eddigi gyakorlattól eltérő jelenségeket. Az említett vezércikk hatásának kell betudnom, hogy a kongresszusra pl. engem is meghívtak. [...] ¹

A kongresszus beszámolóját Kacsó Sándor elnök olvasta fel, mely mint mondotta, a titkárság közös munkája, de a beszámoló magas irodalmi stílusán kétségtelenül érezhető volt Kacsó Sándor írói tollának hatása. A beszámoló nagyobb részében a világpolitikai helyzettel és a román belpolitikai kérdésekkel foglalkozott. A január elején meginduló tervgazdálkodáson kívül bejelentette Kacsó a közeljövőben megvalósítandó közigazgatási és adóügyi reformot. Ez utóbbiról a román vezető politikusok közül eddig egyedül ő tett említést. Ez minden valószínűség szerint azt mutatja, hogy Kacsó Sándornak, mint a Magyar Népi Szövetség vezetőjének a román kormány növekvő politikai súlyt igyekszik biztosítani. Foglalkozott az eddig gyarmatként kezelt Székelyföld kérdésével és épp úgy, mint Luca bejelentette a Székelyföld meginduló iparosítását. (Olajfűrés, nyersanyagkutató, meglévő üzemek és bányák fejlesztése stb.) Pontos számadatokat közölt az erdélyi magyarság iskoláztatási viszonyairól, mely számok a zajló román közoktatási reform folyamatában nyilván csak pillanatnyi értékűek, minthogy e téren a helyzet még most is szinte hétről-hétre változik. Megemlítette beszámolójában a széles magyar néptömegek beszervezését és igyekezett e téren optimista képet festeni. Nyilvánvaló pedig, hogy itt van az MNSZ legnagyobb gyengesége. A széles tömegek úgy érzik, hogy az MNSZ nem foglalkozik már eléggé az ő mindennapi ügyeikkel.

¹ Kihagytuk a követ fogadtatásáról szóló részt, valamint a kongresszus megnyitásának külsőségeit és Lukács László megnyitó beszédének ismertetését.

Erre az elzárkózásra az MNSZ vezetőinek meg is van a maguk elmélete, amit Kacsó Sándor beszámolójában ismételtén kifejtett:

„Elértük azt, hogy szervezetünk ne nyújtson tovább is segítséget a kisajátított földbirtokosok, gyárosok, üzérkedők és kizsákmányolók érdekeinek érvényesítéséhez, de már nem tudtuk határozottan elutasítani a nem elvi jelentőségű magántermészetű ügyek intézését. Ezzel akaratlanul bár, a nemzetiségű elkülönülésre bujtogató reakciónak nyújtottunk segítséget, mert azt a látszatot keltettük, mint ha a nemzetiségi panaszos csak szervezetünk politikai tekintélyével érhet el eredményes elintézését... megtartottuk így a kisebbségi időkből maradt nemzetiségi félelmet, gyámoltalanságot, a másodrendű polgárság megalázó érzését.”

Ez az elmélet így szépen hangzik, csak az az baja, hogy összekeveri az okot azok okozattal. Ma, amikor nagyon sok helyen magyar többségű vidékeken a közhivatalnokok nem tudnak magyarul, igen fontos volna, hogy a Népi Szövetség igenis pártfogása alá vegye ügyes-bajos dolgait intéző testvéreit. Különösen furcsán hat ez az elzárkózás akkor, amikor beszámolója folyamán később maga Kacsó Sándor állapítja meg, hogy az anyanyelv szabad használatának tárgyi biztosítása terén még mindig vannak hiányosságok. És ez a kifejezés még eléggé enyhe is. Hogy csak egy példát említsek: Kolozs megyében a felszabadulás után azt a szokást vezették be, hogy a főispán román, az alispán pedig magyar. Ma már mind a kettő román, az egész megyeházán összesen három şef de birou van, aki magyar. Kacsó Sándor hivatkozott arra is, részint a magyarok a hibásak, amiért elhagyták közigazgatási állásaikat, és ebben a magyar reakció izoláló politikája mutatkozik meg. Ez azonban az igazságnak csak a fele. A másik fele az, hogy a román reakció állandóan kihagyta a magyar tisztviselőket a véglegesítésekből, és ezért azok nem győzték ügyük rendezését kiköplálni és más munkát kerestek. Igaza van Kacsónak, hogy mindkét reakció (a magyar és a román) összefogott az anyanyelv szabad használatának korlátozására, de sajnos a közigazgatásban meglévő román reakció helyzeténél fogva sokkal eredményesebben tudott működni, mint a magyar.

A beszámolóból még azt emelhetném ki, hogy a szövetkezeti kérdésben, különösen a földműves szövetkezeteket illetően igen gyenge és zavaros, épp úgy, mint Luca beszéde. Látható, hogy Románia vezetőinek ezen alapvetően fontos kérdésben nincs még kialakult tiszta álláspontjuk.

Az új vezetőség megválasztása nem hozott különösebb meglepetéseket. Az eddigi 9 tagú titkárság helyett, 7 tagú politikai bizottságot választottak, mely mellett 8 tagú végrehajtó bizottság működik. Az eddigi titkárságból kimaradt Vass Márton, 40 holdas Nyárad-menti gazda, valószínűleg azért, mert nem képviseli a szegényparasztságot; azon kívül Csákány Béla, ő azonban a végrehajtó bizottságban a legnagyobb súllyal bíró ember. Kimaradt továbbá Kurkó Gyárfás, aki a múlt évi temesvári kongresszusig az MNSZ elnöke volt. A temesvári kongresszus óta Kurkót lépcsőről lépcsőre ejtik lejjebb, most már csupán a 100 tagból álló központi bizottság tagja. Az MNSZ jelenlegi vezetői minden rosszat Kurkó nyakába igyekeznek varrni. Őt teszik felelőssé a helytelen „magyar egység” politikáért. Beszámolójában Kacsó, anélkül, hogy nevéen nevezte volna, polemizált Kurkóval: „az az állítás, hogy a nemzeti jogegyenlőség az MNSZ vívmánya, meghamisítja a valóságot, ezt a Pártnak köszönhetjük.” Kurkó múltbeli működését az ellentétes vélemények halmazából nem tudom egyértelműen megítélni. Vannak, akik azt mondják, hogy az ő akkori politikája tulajdonképpen a Párt politikája volt. Ezt nem tartom valószínűnek. Lehetséges, hogy a múltban elkövetett hibákat. A lényeges vele kapcsolatban az, hogy most fokozatosan eresztik mélyebbre a süllyesztőben, anélkül, hogy alkalmat adnának neki az önkritikára, hibáinak kijavítására és további komoly politikai munkára. Kurkó jelenleg regényt ír és a Népi Szövetség vezetői szerint alkalmat kell neki adni, hogy szépiro-

dalmi tevékenységet folytasson. (Ezt a figurát más viszonylatban otthon is ismerjük.) A baj csupán az, hogy Kurkó az egyetlen valóban népszerű vezető eleme a N. Sz.-nek. Kétségtelenül megbízható, jó elvtárs. A tömegek megérik, hogy nem pozícióért harcol, hanem valóban szereti a népet. Ő maga a körülötte zajló dolgokat derűsen és kiegyensúlyozott lelkiállapottal szemléli és az egész Kurkó-ügy nem is Kurkó személye szempontjából terhes, hanem azért, mert a N. Sz. ezáltal leoperálja magáról legnépszerűbb emberét. Kurkó népszerűsége még a kongresszuson is megnyilatkozott, mert nevének említésekor feltűnő melegséggel ünnepelték. Nem valószínű, hogy Kurkó elsüllyesztése csupán a N. Sz.-i vezetők saját ügye lenne. Valószínű az, hogy Kurkónak azért kell mennie, mert gerinces ember és nem könnyen hajladozik a széllirány pillanatnyi változásai szerint.

Így az MNSZ vezetősége sajnos nem áll olyan emberekről, akik a tömeg előtt meg tudnák magukat szerettetni. A 7 közül Kaesó Sándor elnök az egyetlen, akiben érezni lehet bizonyos magasabb emberi színvonalat. Ő azonban, épp úgy, mint a jó fellépésű és jó beszédű Takács Lajos, fent ül Bukaresti központjában, messze a magyar tömegektől. Bányai László dr., „az MNSZ esze”, kétségtelenül jó koponya, de súlyos betegsége magatartására rányomja bélyegét. Révi Ilus brassói textilmunkásnő, alapjában véve derék harcos, de kissé hisztériás jelenség, feltűnően kevés népszerűségnek örvend. Czíkó Nándor erőszakosságra hajlamos természetű és az a kis hibája is megvan, hogy nem tud magyarul, lévén régi bukaresti. Juhász Lajos régi munkásmozgalmi ember, jelentéktelen, tutyimutyi bácsi. A politikai bizottság új tagja Rácz György földműves, szimpatikus, egyszerű, megnyerő ember, valószínű azonban, hogy ő csak mint szépségtapaszt képviseli a politikai bizottságban a földművességet. Az igazi nép emberei hiányoznak ebből a vezetőségből. [...]²

A kolozsvári kongresszus utolsó napján került nyilvánosságra a Román Munkáspárt Politikai Bizottságának határozata a nemzetiségi kérdésben. E Határozat hivatalos magyar fordítását a többi más melléklettel együtt felterjesztem, jelentőségére való tekintettel azonban a legfontosabb részletekre ezúttal is felhívom a figyelmet. [...]³

A Határozat nagy távlatokat nem nyit, nem mutatja meg az utat az anyanyelvi és kulturális autonómián túl a közigazgatási és gazdasági autonómia felé. Remélhetőleg véget vet azonban annak, hogy a nemzetiségi kérdéstről és elsősorban a romániai magyarság kérdéséről csak a kritikátlan kincstári optimizmus hangján lehessen beszélni. Nagy nehézséget jelent, hogy az MNSZ vezetőségárda nem ad túlzott reményekre okot. Aki azonban ismeri e határozat létrejöttének előzményeit és okait, az tudja, hogy az MNSZ-en kívül más erők és lehetőségek is vannak, melyek Románia vezetőit a további helyes fejlődés irányába előresegíthetik.

*Széll s. k.
követ*

MOL, a Külügyminisztérium adminisztratív iratai Románia, XIX-J-1-k, 19. doboz, 16/b csomó, 0362/pol., hitelesített másolat.

² A kihagyott bekezdésben Széll a kongresszus zárónapján tartott népgyűlésről számol be.

³ A határozat ismertetését nem közöljük, lásd a 34. sz. dokumentumot.